

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет міжнародних відносин
Кафедра міжнародних відносин і регіональних студій

СИЛАБУС
нормативного освітнього компонента
Геополітика та геостратегія
Підготовки бакалавра
Спеціальності 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії
освітньо-професійної програми
Міжнародні відносини

Силабус навчальної дисципліни «ГЕОПОЛІТИКА ТА ГЕОСТРАТЕГІЯ» підготовки бакалавра, галузі знань 29 Міжнародні відносини, спеціальності 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, за освітньо-професійною програмою Міжнародні відносини

Розробник: Копачинська Галина Василівна, кандидат географічних наук, доцент

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

доц. Балак І.О.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин і регіональних студій

протокол № 1 від 30 серпня 2024 р.

Завідувач кафедри:

проф. Н. Н. Коцан

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна /освітньо-наукова/освітньо-творча програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна (очна) форма навчання	29 Міжнародні відносини 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії Міжнародні відносини бакалавр	Нормативна
Кількість годин/кредитів 120/ 4		Рік навчання 4
		Семестр 7-ий
ІНДЗ: є		Лекції 24 год.
		Практичні (семінарські) 36 год.
		Самостійна робота 52 год.
		Консультації 8 год.
	Форма контролю: екзамен	
Мова навчання українська		

II. Інформація про викладача

ППП Копачинська Галина Василівна

Науковий ступінь кандидат географічних наук

Вчене звання доцент

Посада доцент

Контактна інформація (kopachinska.galina@vnu.edu.ua).

Дні занять ([ПС-Розклад v.3.8.2](#)).

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу

Геополітика є одним з найвпливовіших інтелектуальних напрямків ХХІ століття, що визначає характер досліджень в таких областях, як зовнішньополітична та військова стратегія держав, національні інтереси, аналіз і прогнозування локальних і глобальних міжнародних конфліктів.

Як ОК геополітика — це наука про багатогранну політику держав та інших суб'єктів, спрямована на вивчення можливостей активного використання данностей геопростору в інтересах військово-політичної, культурно-інформаційної, економічної та екологічної безпеки в межах відповідних полів взаємодії.

У такому контексті ОК "Геополітика та геостратегія", який викладається для студентів факультету міжнародних відносин виступає як одна з важливих дисциплін для цілісного розуміння і вивчення процесів, які відбуваються у сучасному світі, а також аналізу особливостей сучасної світобудови та місцю в ній держав та регіонів світу, в тому числі і України.

2. Мета і завдання освітнього компонента.

Метою ОК є формування знань про геополітичні інтереси, вектори геостратегії, геоекономічні пріоритети у зовнішній політиці країн та регіонів світу.

Основними завданнями ОК є набуття вичерпного знання щодо геополітичної та геоекономічної карти світу і окремих регіонів; формування уявлення про співвідношення сил у світовій геополітиці та геостратегії; усвідомлення об'єктивної геополітичної і геостратегічної ролі і місця України в сучасному світі.

3. Результати навчання (компетентності).

	Інтегральна	Загальні	Спеціальні (фахові)
Компетентності	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, зовнішньополітичної діяльності держав, міжнародних взаємодій між державами, міжнародними організаціями та недержавними акторами, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов та передбачає застосування теорій суспільних наук та спеціальних наукових методів дослідження проблем міжнародних відносин.	ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	СК1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.
		ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	СК2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.
		ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті.	СК4. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання і практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики держав, суспільних комунікацій, регіональних досліджень.
		ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	
		ЗК 8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	СК5. Здатність аналізувати вплив світової економіки, міжнародного права та внутрішньої політики на структуру і динаміку міжнародних відносин та зовнішньої політики держав.
		ЗК10. Здатність спілкуватися державною мовою усно і письмово.	СК8. Усвідомлення національних інтересів України на міжнародній арені.
		ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	СК9. Здатність застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для розв'язання складних спеціалізованих завдань і проблем.
		ЗК13. Здатність бути критичним і самокритичним	

Програмні результати навчання		
	RH01	Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.
	RH03	Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародним акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці.
	RH04	Знати принципи, механізми та процеси забезпечення зовнішньої політики держав, взаємодії між зовнішньою та внутрішньою політикою, визначення та реалізації на міжнародній арені національних інтересів держав, особливостей формування та реалізації зовнішньополітичних рішень.
	RH06	Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.
	RH11	Здійснювати прикладний аналіз міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, міжнародних процесів та міжнародної ситуації відповідно до поставлених цілей, готувати інформаційні та аналітичні звіти.
	RH13	Вести фахову дискусію із проблем міжнародних відносин, міжнародних комунікацій, регіональних студій, зовнішньополітичної діяльності, аргументувати свою позицію, поважати опонентів і їхню точку зору.
	RH15	Розуміти та застосовувати для розв'язання складних спеціалізованих завдань міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій чинне законодавство, міжнародні нормативні документи і угоди, довідкові матеріали, чинні стандарти і технічні умови тощо.
	RH17	Мати навички самостійного визначення освітніх цілей та навчання, пошуку необхідних для їх досягнення освітніх ресурсів

4. Структура освітнього компонента.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Лабор.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
7 семестр						
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи вивчення геополітики та геостратегії						
Тема 1. Теоретичні основи вивчення геополітики	8.5	2	2	4	0.5	ДС/З
Тема 2. Історичні етапи становлення геополітики як науки	10.5	2	4	4	0.5	ДС/З
Тема 3. Класичні геополітичні ідеї та концепції	14.5	2	4	8	0.5	ДБ/З
Тема 4. Сучасні школи геополітики та їх представники	8.5	2	2	4	0.5	ДС/З

Тема 5. Геополітична та гео економічна карта сучасності	9	2	2	4	1	ДС/3
Разом за модулем 1	51	10	14	24	3	15
Змістовий модуль 2. Глобальна і регіональна прикладна геополітика						
Тема 6. Геополітичні інтереси держав Північної Америки	11	2	4	4	1	ДС/3
Тема 7. Геополітичні інтереси держав Латинської Америки та Африки	8,5	2	2	4	0,5	ДС/3
Тема 8. Геополітичні та гео економічні інтереси держав Європи	10,5	2	4	4	0,5	ДС/3
Тема 9. Геополітика держав Східної, Південно-Східної, Південної та Південно-Західної Азії.	10,5	2	4	4	0,5	ДС/3
Тема 10. Геополітика Австралії та держав Океанії	8,5	2	2	4	0,5	ДС/3
Разом за модулем 2	49	10	16	20	3	15
Змістовий модуль 3. Особливості становлення геополітики України						
Тема 11. Особливості становлення геополітики в Україні	11	2	4	4	1	ДС/3
Тема 12. Геополітичні інтереси та геостратегія сучасної України	9	2	2	4	1	ДС/3 ІНДЗ/4
Разом за модулем 3	20	4	6	8	2	40
Види підсумкових робіт						Бал
Модульна контрольна робота						60
Всього годин/Балів	120	24	36	52	8	100

Методи контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

5. Завдання для самостійного опрацювання

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Завдання №1: підібрати необхідну літературу, опрацювати і скласти реферативний огляд на тему «Особливості та історичні етапи розвитку геополітики як науки».	8
2	Завдання №2: проаналізувати спільні і відмінні риси праць класиків геополітики, отримані результати представити у вигляді конспекту.	8
3	Завдання №3: визначити особливості, проблеми та перспективи розвитку сучасної геополітики в різних регіонах світу, отримані результати представити у вигляді доповіді під час семінарських занять на відповідну тему.	14
4	Завдання №4: підібрати необхідну літературу, опрацювати і скласти реферативний огляд на тему «Місце та роль України в геополітичній орієнтації провідних держав та регіонів світу».	10

5	Завдання №5: проаналізувати, виокремити і обґрунтувати вектори геостратегії сучасної України, отримані результати представити у вигляді конспекту та доповіді під час семінарського заняття на відповідну тему.	12
	РАЗОМ:	52

6. Індивідуальне науково-дослідне завдання

Провести аналітичне дослідження і написати реферативний огляд на тему «Проблеми та перспективи реалізації геополітичних інтересів України на сучасному етапі». Для виконання даного завдання значну увагу приділити історичним особливостям розвитку геополітики в державі, а також її сучасному геополітичному становищу.

IV. Політика оцінювання

Оцінювання під час семінарських занять оцінювання здійснюється на основі того наскільки студент вміє самостійно проаналізувати і передати здобуті знання, перечитування інформації з листка забороняється. Пропущені лекційні заняття не відпрацьовуються, семінарські заняття можуть бути відпрацьованими лише за умови наявності вагомих доказових причин відсутності студента. Дедлайн здачі пропущених семінарських занять та ІНДЗ (за умови вагомих доказових причин) до дня здачі іспиту та заліку. Максимальна кількість пропусків без вагомих доказових причин – 2.

ОК складається з двох змістових модулів та його вивчення передбачає виконання ІНДЗ. У цьому випадку підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за:

1. поточне оцінювання з відповідних тем та виконання ІНДЗ (максимум 40 балів);
2. модульна контрольна робота (максимум 60 балів).

Після освоєння змістового модуля 2 та змістового модуля 3 пишеться модульна контрольна робота, котра оцінюється в максимум в 60 балів. Вся сума, включаючи поточний та модульний контроль, становить 100 балів.

Якщо поточна семестрова оцінка становить не менше 75 балів, то за згодою студента вона може бути зарахована як підсумкова оцінка з навчальної дисципліни. У протилежному випадку, або за бажанням підвищити рейтинг, студент складає іспит. При цьому бали, набрані за результатами модульних контрольних робіт, анулюються.

V. Підсумковий контроль

Формою підсумкового семестрового контролю з даного ОК є екзамен, що складається в усній формі.

Екзамен виставляється за умови, якщо студент виконав усі види навчальної роботи, які визначені програмою навчальної дисципліни та отримав не менше 75 балів. В іншому випадку, або за бажання підвищити рейтинг, студент складає екзамен в усній формі, при цьому оцінка за МКР анулюється. Білети до екзамену містять по 3 питання, 1 теоретичне та 2 практичні. Екзаменаційна оцінка визначається в балах (від 0 до 60) за результатами виконання екзаменаційних завдань. В цьому випадку підсумкова семестрова оцінка визначається як сума поточної семестрової та екзаменаційної оцінок в балах згідно шкали оцінювання.

Оцінка та засвоєння курсу виставляються згідно шкали оцінювання

ЗАПИТАННЯ НА ІСПИТ

1. Суть поняття світова політика.

2. Основні теорії та принципи світової політики.
3. Геополітика як наукова дисципліна.
4. Сучасні геополітичні школи та теорії.
5. Основні категорії геополітики.
6. Основні закони геополітики.
7. Парадигми геополітики.
8. Історія розвитку геополітики
9. К. Хаусхофер та його вплив на формування геополітики.
10. З. Бжезинський та його основні праці.
11. Ф. Фукуяма та його основні геополітичні бачення.
12. Провідні геополітичні центри сучасності.
13. Баланс сил як одне з ключових понять геополітики.
14. Геополітична доктрина та особливості її формування (на прикладі держав).
15. Французька школа геополітики та її характерні риси.
16. Американська школа геополітики та її представники.
17. Німецька школа геополітики та її характерні ознаки.
18. Особливості геополітичної думки України.
19. Історія формування геополітичної думки України.
20. Провідні класики геополітики та їх основні праці.
21. Ф. Ратцель та його основні ідеї.
22. Р. Челлен та його значення для розвитку геополітики.
23. А. Мехен та його основні напрацювання.
24. Г. Маккіндер та його «географічна вісь історії».
25. К. Хаусхофер та його геополітичні бачення.
26. Європейські геополітичні ідеї XX ст.
27. Американські геополітичні ідеї XX ст.
28. Геополітика кінця XX ст -поч. XXI ст, та її головні представники.
29. Геоекономіка. Основні категорії геоекономіки.
30. Геополітична структура світу. Різноманіття підходів.
31. Геополітичні та геоекономічні інтереси США у світі.
32. Геополітичні та геоекономічні інтереси США в Європі.
33. Геополітичні інтереси США на пострадянському просторі.
34. Геостратегія США по відношенню до КНР.
35. Геополітичні та геоекономічні аспекти відносин США і Японії.
36. Геостратегія США в Південно-Східній Азії.
37. Геостратегія США в Південній Азії.
38. Геоекономічні та геополітичні інтереси США на Близькому Сході.
39. Геополітичні та геоекономічні інтереси США в Африці.
40. Геоекономічна інтеграція в НАФТА.
41. Геополітичний та геоекономічний контроль США над Латинською Америкою.
42. Геополітичні та геоекономічні аспекти утворення і розвитку ЄС.
43. Трансформаційні процеси в ЄС.
44. НАТО: геополітичні засади створення і розвитку.
45. Геополітичне розширення НАТО, основні наслідки.
46. Сучасна геостратегія НАТО.

47. Геополітика та геоекономіка Великої Британії в Європі та в регіонах світу.
48. Брексіт та його наслідки для ЄС.
49. Геостратегія Франції на міжнародній арені.
50. Геостратегія об'єднаної Німеччини в Європі.
51. Роль ФРН в НАТО та ЄС.
52. Геополітичні та геоекономічні інтереси Німеччини в регіонах світу.
53. Геоекономічний прагматизм Італії, особливості її геополітики.
54. Швейцарія та її місце на геополітичній карті світу.
55. Геополітичні та геоекономічні інтереси країн Центральної та Східної Європи.
56. Геополітичне положення України. Проблеми визначення стратегії зовнішньої політики України після здобуття незалежності.
57. Провідні геополітики України, їх основні ідеї та бачення.
58. Сучасна геостратегія України у світовому геопросторі.
59. Геополітичні та геоекономічні інтереси України на пострадянському просторі.
60. “Західний” вектор зовнішньої політики України.
61. Геостратегічний вектор України на інтеграцію з НАТО; шляхи його реалізації.
62. Геостратегічний вектор України на інтеграцію з ЄС; проблеми практичної реалізації.
63. Геополітичні та геоекономічні інтереси України у Причорноморському регіоні. Участь України в ОЧЕС.
64. Геоекономічні інтереси України в Азії, Африці, Латинській Америці.
65. Геополітичне положення КНР. Геостратегія КНР в сучасному світі.
66. Концепція “Великого Китаю”.
67. Геополітичні і геоекономічні аспекти взаємовідносин між КНР і США.
68. Геоекономічні інтереси КНР в Європі, Азії, Африці та Латинській Америці.
69. Геостратегія Японії.
70. Взаємовідносини між Японією і Китаєм.
71. Геоекономічна стратегія Японії в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні (АТР).
72. Геоекономічна роль Республіки Корея у світі та АТР.
73. Регіональний геополітичний “центр сили” в Південно-Східній Азії.
74. Геоекономічна інтеграція в АСЕАН та специфіка її реалізації.
75. Геоекономічна роль Сінгапура.
76. Геополітичні і геоекономічні інтереси Індії у світі.
77. Взаємовідносини між Індією і Пакистаном.
78. Геополітичні і геоекономічні аспекти взаємовідносин між Індією і КНР.
79. Геостратегія Індії в басейні Індійського океану.
80. Пакистан як “поліс сили” в Південній Азії.
81. Геоекономічний потенціал Ірану.
82. Геополітичні інтереси Ірану в басейні Перської затоки, Закавказзі, Середній Азії.
83. Геополітика та геоекономіка держав басейну Перської затоки.
84. Геополітика Туреччини.
85. Геостратегічний вектор Туреччини на інтеграцію до ЄС.
86. Роль Туреччини у Чорноморському регіоні та на Близькому Сході.
87. Геополітичні та геоекономічні інтереси сучасного Ізраїлю.
88. Геополітична ситуація на Африканському континенті.

89. Геоекономічні інтереси африканських країн. Регіональна інтеграція в Африці.
90. Вплив західних держав на геополітичний і геоекономічний простір Африки.
91. Північна Африка. Геополітична та геоекономічна роль Єгипту.
92. Західна та Центральна Африка: геополітичні інтереси держав.
93. Східна Африка: геополітична та геоекономічна ситуація, інтереси держав.
94. Геополітичні та геоекономічні інтереси країн Південної Африки.
95. Геополітика і геоекономіка ПАР.
96. Геополітика та геоекономіка Латинської Америки. Інтеграційні процеси в Латинській Америці.
97. Геополітична та геоекономічна ситуація в МезоАмериці.
98. Особливості геополітики та геоекономіки Мексики.
99. Геополітична та геоекономічна ситуація в Південній Америці.
100. Геостратегія Бразилії на міжнародній арені.
101. Геополітика та геоекономіка Аргентини й Чилі.
102. Антиамериканська "вісь" в геополітиці і геоекономіці окремих держав Латинської Америки та особливості її формування.
103. Гарячі точки планети та їх вплив на геополітичну структуру сучасного світу.

VI. Шкала оцінювання

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів, де формою контролю є іспит

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75–81	Добре	C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	непогано
60–66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–59	Незадовільно	Fx	Необхідне перескладання

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Вегеш М., Палінчак М., Петрінко В. *Геополітика в поняттях і термінах: підручник для студентів та аспірантів спеціальні " Політологія".* Ужгород: Видавничий дім "Гельветика", 2020. 786 с.
2. Дністрянський М. С. *Загострення геополітичних взаємин у період постмодерну та становище України : монографія.* Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 154 с.
3. Закономірності функціонування глобальної економіки. URL: [http : // www.helpiks.org/4-19769.html](http://www.helpiks.org/4-19769.html). (дата звернення: 04.07.2024)

4. Копачинська Г. В. Методичні рекомендації з ОК «Основи геополітики і геостратегії»: навчально-методичне видання. Луцьк, 2024. 67 с.
5. Мирослав Дністрянський, Галина Копачинська, Наталія Дністрянська Проблеми неврегульованості політичного статусу територій як чинник поглиблення суперечностей у міжнародних відносинах. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: географія*. Том 51, № 2 (2021). С: 74-81 DOI: <https://doi.org/10.25128/2519-4577.21.2> URL: <http://nzg.tnpu.edu.ua/issue/view/14796>
6. Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень «Борисфен Інтел» URL: <https://bintel.org.ua/> (дата звернення: 04.07.2024)
7. Jeremy Black. *Why geopolitics matters*. URL: <https://www.fpri.org/article/2020/01/why-geopolitics-matters/> (дата звернення: 04.09.2024)
8. Geopolitics: Definition, Foundations & Example URL: <https://study.com/academy/lesson/geopolitics-definition-foundations-example.html> (дата звернення: 04.09.2022)
9. Kopachinska G. Geopolitical view of Ukraine: History of development and specifics of its current transformation. *Quaestiones Geographicae* 40(4), Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, 2021 pp. 47–62. 4 tables. DOI: 10.2478/quageo-2021-0037 URL: <https://sciendo.com/issue/QUAGEO/40/4>
10. Myroslav Dnistrianskyi, Galina Kopachinska, Nataliia Dnistrianska. Modern conflicts regarding the political status of territories: typological differences, features of spread and prospects for resolution. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*. No. 57 (2022). P: 113-123 Doi: <http://doi.org/10.12775/bgss-2022-0026> URL: <https://apcz.umk.pl/BGSS/article/view/34379/32895>
11. Natalia Kotsan, Galina Kopachinska, Yevheniia Vozniuk, Roman Kotsan Basic models of protection and functioning of the Ukrainian border in modern geopolitical realities: a view from Ukraine. *European Spatial Research and Policy* Vol. 29, Number 1 (2022) P: 79-96. DOI: <https://doi.org/10.18778/1231-1952.29.1.04> URL: <https://czasopisma.uni.lodz.pl/esrap/article/view/9908> (БД Scopus+WoS)
12. Roman Kotsan, Natalia Kotsan, Galina Kopachinska, Yevheniia Vozniuk Transformation of Ukrainian-Polish border regions: experience of Ukraine *Forum Geographic* Vol. 21, Issue 1. 2022 P: 92-101. DOI: 10.5775/fg.2022.071.i URL: <http://forumgeografic.ro/>